

Zgodovinski pomenki.

Odgovor

na gosp. Terstenjakove opazke h članku: „Preseljevanje sarmatskih Limigantov.“

Spisal Poženčan.

(Dalje.)

Kar tiče ime Arkaragantes, ga nisem jaz predstavljaj, ampak v povestnici sem ga „s silo pregnani“ predstavljenega najdel, in gosp. Terstenjak hoče menda le reči: zakaj te prestave nisem popravil; toda preiskava tega imena ni v moj namen spadala.

Gosp. Terstenjak vpraša: Kteri Nemci so Ante tako zvali? Odgovor: Gotje. Imena Antov ni lahko določiti, še celó tega ne, pri katerem ljudstvu se je začelo. Še li po Gotih in drugih Germanih je bilo Grekom znano, pri kterih je prav kmalo zginilo po odhodu Nemcov iz tistih krajev. Kakor slavni Šafarik meni, se imenu Ant prilega nemška beseda (anglosaks.) ant = velikan, staronemški anzi, po gotski morda Ants ali Antus. Kakor dalje on pravi, so se Antje utegnili po slovenski zvati Ulti, v edinem številu Ultin. Da so bili Antje slovenskega zarođa, tudi jez terdim, pa od Bulgarov naprej tišani so tudi slovenske Lemke naprej silili. V priliki reči: kakor v cerkvi, kjer je gnječa, Slovenci Slovence naprej rijejo. Dalje je res, da naše krajnsko-slovenske dežele niso svojih novih bivavcov dobile od Dniepra, kjer je znano, da Lemki v 5. in 6. stoletji po Kr. niso bili pri Dniepru.

Castra Martena se ima brati, kakor gosp. Terstenjak pravi, Castra Mariana; verjamemo radi, če je kaj važnih dovodov za to, in pa kje je stala, bi bilo določiti. Pri naši tukajšni preiskavi nam sedanji jezik pri Mariboru kaže, da so se bili tudi ondot Lemki naselili. Poglavitno pa, kar gosp. Terstenjak ne dá veljati, je to, da Krajna pomeni toliko kot italjska pokrajna ali granica. To razlago vsak prost človek lahko razume. Razlaga od „carn“ je pa kakor je bila tista, da je Gratz = Gradec nemško ime, od kar so cele pole pisali. Pri razlagi „Krajna = Gränzland ni treba nobenih posebnost iskati, ne v Indijo hoditi, ne glasnic premenjevati, ne se na kake suffixe, ne na metathese operati. — O imenu Tauriscus, ki je tudi še dandanašnji na Slovenskem znano, utegnem še pri drugi priložnosti govoriti.

Montes bebii so babje gore. Baba je sorodno z beba. Še dandanašnji imamo več babjih zobov, babjih gorá; med temi je ravno nad Ogulinom v vojaški Granici en tak Babji Klek. Zakaj se kaka gora babja imenuje, še prosto ljudstvo vé. Βεβδιος, terden, močen ni noben primerjen prilog kake gore. Na moč in terdnobo pri imenovanji gorá nihče ne misli; li če kako terdnjavo na nji napravi, potlej ji dé ostrožno berdo ali terdnjava ali pa taber. Pri imenovanji gorá se pred misli na njih stermino, ali barvo ali podobo, ali na to kar gori živí ali raste, ali kar se je gori zgodilo. Za terdnjavo in ostrožno berdo imajo pa Greki druge imena ne βεβδιος.

(Konec sledí.)

Potni listi.

I.

Preljubi moj!

Od Kisle Vode blizo Rogatca.

Obljubil sem Ti, da Ti bodem pisal, kako se mi na poti godi, in kar sem zanimivega našel. Glej tukaj prvi list od Kisle Vode blizo Rogatca.

Že polnih 10 let je minulo, kar nisem tukaj bil. V tem času se je dosti spremenilo. Nove poslopja so postavljene in okolica je olepšana z lepimi in prijetnimi sprehajališči.

Gostov je dosti, že do konca julija jih je bilo blizo 1700. Vsi imajo zdrave obličja in težke vampi. Italijanov letos ni toliko, kakor jih je bilo druge leta. Tudi Madžarov je manj, kakor navadno. Veči del gostov so Nemci in med temi dosti uradnikov, kteri so ušli težavam kancelijskim po navetu zdravnikovem. Iz Horvatske sem našel tudi nekoliko gostov, vendar v pohlevnem krotkem „tonu“, „vesela ti majka“ je umerla. Čuješ pa tukaj govoriti vse jezike avstrijskega jezika. Gosti se verstijo po narodnosti. Nемец se ne pridruživa Horvatom, Horvat ne Madžarom, in Italjan se ogiblje obojih. Ta ločitev storí, da življenje ni tako veselo, kakor bi znalo biti.

Jesti in piti ni predrago, ali stanišča so od 15. julija do 15. avgusta za polovico poskočile. Zdravilne vode ne manjka in ni res, da bi je bila suša vzela, kakor se je semtertje čulo. Terdijo nekteri, da je letos še močnejša.

Novin je v kavarni dosti, nemških, taljanskih madžarskih — samo slovanskih iščeš zastoj. Pred nekterimi leti so Horvati tudi imeli horvatske novine v Kisli Vodi; sadaj imajo samo — kisló vodo. Naših Novic tudi ni še prinesel beli gavran tú sém.

Zapustil sem čez ene dni kisló življenje in se podal kraj prijetne brege bistre Savine, od kterih dobil bodeš drug list.

Ves Tvoj

Vitomar.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 9. aug. Silna vročina in suša skozi več tednov je škodovala koruzi. Zato se je poslednje dni tega tedna dokaj kupcov oglasilo za lansko blago in je okoli 50.000 vagánov koruze prodano bilo, veliko na Krajnsko; bosniška sorta je poskočila od 2 fl. do 2 fl. 10 kr., lepa banaška pa 2 fl. 6 kr. do 2 fl. 15 kr. Za pšenico, soršico in stari ječmen, tudi po znižani ceni, ni kupca; le nekaj malega se je spečalo. Vode niso več za ladije; tudi parobrodi po Savi ne grejo več. Vožnina po suhem do Zidanega mosta je po 33 kr. za vagán. — Iz Presburga na Ogorskem se od 11. t. m. piše, da vozijo veliko novega žita na sejm; cena pšenice za vagán je bila od 3 fl. 24 kr. do 3 fl. 36 kr., reži od 2 fl. 12 kr. do 2 fl. 24 kr., ječmena od 1 fl. 48 kr. do 1 fl. 55 kr., ovsa od 1 fl. 42 do 54 kr.

Iz slovenskih Goric 10. aug. — Bila je pri nas velika suša, nekteri pravijo večja, kakor leta 1834 (od ktere ga tukaj sledečo pesmico priložim); slednje tri dni smo hvala Bogu! dobili dolgo zaželjenega pohlevnega dežja. Turšica in v obče jarina je zelo dosti terpela; skoro vse se je posušilo; ajde skoro nikdo sejal ni, in turšico so na mnogih krajih murskega polja poželi, otavo pa, kar je ni celó zgorelo, spasli; samo gorice nam obilno bratvo obetajo, za voljo tega pa so bučeli že zelo dragi, en štertínjak po 9—12 fl. sr. — V listu 56. in 58. „Novic“ smo brali pod nadpisom „Nekaj za učilnice“ čudne reči, ktere po resnici razjasniti in kar je krivega popraviti, si za dolžnost deržim. Ojstro so g. Praprotnik tisti nenavadni način zanikerne učence pokoriti, pretepli; pa vse te besede ne veljajo naši šoli, ker pri nas se taki nenavadni način ne rabi; moram torej reči, da se te besede ne tičejo našega verlega učnika, kteri že zdaj petdeseto leto z vso ljubeznijo in poterpežljivostjo ljubo mladino podučuje, temoč tistega, ki je ta nenavadni način izkoval in za posnemanje priobčil. Res je, da je naš izverstni učenik v prvih letih imel navado zanikerne učence z osramotenjem pokoriti in k marljivosti podbadati, pa vendar ni nikoli učencom nespodobnih priimkov daval, kteri bi zamogli sramožljivost zadušiti. Resnico mojih besed bode poterdil vsak, kdor le malo tega verlega učnika pozná; njegove najojstrejše besede, kadar ga kteri učenec ne uboga, so: „oj ti nesreča, ti!“ drugač pa je ves pohleven, krotak in neutrudljiv v podučnji ljube mladine, tako, da si je zavoljo svoje umetnosti in gorljivosti slavno

ime „izglednega učenika“ (Musterlehrer) zaslužil. Ime tega verlega za omiko in blagor ljudstva mnogo zaslužnega moža je: Janez Grösslinger, kateri če ravno nemško ime ima, vendar tudi dobro slovenski razume, torej ta mož na vsaki način očitno pohvaljen in za izgled postavljen biti zasluži. Cuique suum!

A. Xpr.

Spod Šmarne gore 15. aug. — Naj povedó „Novice“ svojim bravcom prigodbo, ktera vnovič kaže, da njih dobri nauki niso vselej bob v steno. 16. dan p. m. so v Oljaževem malnu pšenico prali; mlad fant je nalival; nesrečnež se prekucne, pride pod 12 koles in v globoko kernico; serčni hlapec mlinarja Martina Skola v Vikarčah skoči v Savo, plava po utonjenca in ga srečno izvleče iz vode. Ali fant, poškodovan nekoliko od sile kolés in skoraj skoz četertinko ure potopljen v vodi, je bil mertev viditi, ko ga je Skolov hlapec iz vode otel. Verli mlinar Martin Skol, priden bravec „Novic“, je bral v njih, kako naj se ravná s takimi, ki so utonili; ko vpervo fanta enmalo nagne, da bi voda iz njega iztekla, ga začne dergniti po životu in mu sapo pihati v usta. Pridni ljudje so se trudili in trudili, pa dolgo dolgo je bilo vse zastonj, — obupali so že nekteri in ga pustili, — naš verli mlinar pa, ki se je spomnil, da je v „Novicah“ bral, da nikar prehitro obupati, ker včasih dolgo terpi, preden se zadnja iskrica obudi v poprejšni zubelj življenja, je nagovarjal svoje tovarše „le še, le še naprej dergnimo in pihajmo“ — in lejtel veselje je doživel, da je utonjenec začel stokati in se je počasi spet k življenju zbudil. Zato hvala pogumnemu hlapcu, ki je fanta iz kernice rešil, — posebna čast in hvala pa se verlemu mlinarju, da je po stanovitosti svoji mertvega k življenju obudil!

Iz Ljubljane. God Njih Veličanstva, presvitlega cesarja Franc-Jožefa je bil včeraj s slovesnim cerkvenim opravilom praznovan; milostljivi knezo-škof so sv. mašo peli, pri kateri so se Njih eksc. deželni poglavar z višjimi oblastniki vsih uredov, mestna gosposka z odborniki, in obila množica pobožnih snidili.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Šoprona so se presvitli Cesar na svojem potovanju po Ogerskem podali v Güns, Subatico (Steinamanger), Körmend, Zala-Egerszeg in Kesztheli. — Kramarjem in igravcom, kateri po svetu potujejo in si s tem kruh služijo, je prepovedano, za šolo pripravne otroke seboj vlačiti, ker za tega voljo zanemarjajo šolo. — Do 8. dneva t. m. je bilo letos v Maria-Celi že 140.000 romarjev. — Iz političnih novic je ta najvažniša, da je zastran volitev v Moldavii res Napoleonova obveljala; dobil je v Osbornu angleško vlado na svojo stran, da je sadaj tudi ta njegovih misel, da se v Moldavii ni prav volilo, in da je treba, da turška vlada prekličé te volitve in nove izpiše, kar se bo zgodilo, ker — kakor je Palmerston v deržavnem zboru rekel — je upati, da bo tudi avstrijska vlada nove volitve privolila; ali bojo pa nove volitve po volji francozke vlade ali ne, se še ne vé, — kakor tudi še ni gotovo, ali jih bo potem francozka vlada poterdila, če bojo zoper njeno voljo, to je, zoper zedinjenje Moldave in Vlahije. V Vlahii bojo volili 2. septembra vpervič. Po postavi ima pravico volii vsak, kdor je 30 let star, kdor ima hišo, zemljo itd., pa ne zastavljeno, in kdor je poštenega življenja. — V Osbornu pa se je nek cesar Napoleon z angleško vlado tudi zavolj Kine pomenil in ji obljubil svojo pomoč. Tako povsod ena roka drugo umiva. — Od cesarja Napoleona se pričakuje vsaki dan imeniten razglas (manifest) o političnih zadevah poslednjega časa. — Pravijo, da je Mazzini še zmiraj v Genovi. — Amerikanska družba, ki je prevzela opravilo, pri Sevastopolju v morje po-

topljene ladije Rusom spet na dan spraviti, bo dobro opravila; stroški za to delo jo bojo stali okoli pol milijona frankov; vrednost vzdignjenih ladij pa znaša najmanj 7 milijonov; po pogodbi gré pa družbi polovica te vrednosti. — Pred nekimi dnevi je prišla barka „Arabia“ iz Amerike v Liverpol; 11 dni je jadrjala po morji; popotniki niso celi čas sonca vidili, tako gosta megla je pokrivala morje; pridši v Liverpol se niso mogli dosti začuditi, da je tam sonce sijalo; mislili so, da je celi svet obdan z meglo. — Za prebivališče popotnikov v Carigradu so bozniški frančiškani kupili ondi v predmestji Galata od Genuezov zidano gostivnico sv. Jurja za 100.000 gold., pa plačali niso nič; avstrijska vlada je tedaj ti milodarni napravi podelila 30.000 gold. in dovolila, da se ostalih 70.000 gold. nabere po milošnjah, ktere se smejo nabirati po vsem cesarstvu; v ta namen potujejo frančiškani bosniški poslednje leta po mnogih deželah našega cesarstva. — V Londonu se je — kakor vladni avstrijski časnik „Oest. Corresp.“ piše — pod imenom „Hungarian Land-Company“ družba angleška zbrala, ktere namen je, na Ogerskem veliko zemlje pokupiti in jo obdelovati. Za ta nakup potrebni kapital hoče omenjena družba z delnicami (akcijami) vkup spraviti.

Pesem o suši leta 1834. *)

Oh Oča nebeški, ki v meglah sediš,
Zakaj nas tak malokdar z dežem škropiš?
Glej! zemlja že globoko zeha,
In trava zažgana se pleha.

Živina se goni navadno na dol,
Pa nem're se pasti, in gleda okol;
Pastirič ne poje, ne krika —
Se žali krez lačnega bika.

Kde inda predolga se versta kosi,
Po sklenjenem delu gibančnjak časti,
Tam letos kmet drugih ne prosi,
Sam svojo otavo si znosi.

Oh kaj 'mo začeli živinca s teboj?
Za nas bo še dobro, pa tebi bo joj!
Mi bomo te mogli zaklati, —
Drugač nam nemreš obstati.

Na vodi se letos nam sila godi,
Pa zato se žeja nam z vincom gasi —
S prežlahnim, požegnanim vincom,
Oj dobro še ide Slovencom!

V nedelo večer sem šel z verha domó
Krez eno bervicko, krez eno vodó;
Pa vino mi moč je prevzelo —
Zapičim se v blato debelo.

Zdaj žena za starega norca me 'ma,
Ki vinu nobene več redi ne zna:
Pa kakor me krega in kolne —
Še ona se v blato zasune.

„Zdaj žlabrava baba namaži si kljun!“
„Oj ljubi tovaršek, pomagaj mi vun!“
A zlata, požegnana sraga,
Kak ona človeka premaga!

*) Kdo je to pesem sestavil, nev em prav; to pa vem, da Slovenci jo radi pojo, ker je tudi napev gladek in mičen. Pis.